

Skellefteå 20 april 2021

Delredovisning av MFoF:s uppdrag att ta fram

Handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd

Sammanfattning

Regeringen gav 2020-12-22 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att ta fram en handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd.

Handlingsplanen syftar till att identifiera och utveckla verkningfulla och hållbara arbetssätt och samverkansmodeller, med målsättningen att bidra till att förebygga barns och ungas brottslighet.

MFoF ska även inom ramen för uppdraget ta fram en kunskapssammanställning om relevant forskning och praktik inom föräldraskapsstöd.

Delrapporten visar på den process där MFoF just nu befinner sig, den redovisar hur myndigheten tagit sig an uppdraget, vad som genomförts från 2021-01-01 till och med 2021-03-31. Vidare beskriver delrapporten, utifrån uppdragets fem prioriterade inriktningar, underlaget till det fortsatta arbetet att ta fram handlingsplanen för ett brottsförebyggande föräldraskapsstöd som slutredovisas 31 januari 2022.

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
INLEDNING.....	4
BAKGRUND TILL UPPDRAGET	4
HANDLINGSPLAN FÖR BROTTSFÖREBYGGANDE FÖRÄLDRASKAPSSTÖD FÅR SIN GRUND I DEN NATIONELLA STRATEGIN.....	4
DEFINITION AV FÖRÄLDRASKAPSSTÖD SAMT FÖRÄLDER	5
MFOF:S UPPLÄGG OCH GENOMFÖRANDE AV UPPDRAGET UNDER PERIODEN 21.01.01 – 21.03.31	5
STEG 1	6
STEG 2	6
STEG 3	6
STEG 4	6
STEG 5	7
STEG 6	7

Inledning

MFoF har sedan 2018 stöttat genomförandet och implementeringen av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd på regional och lokal nivå. Handlingsplanen som MFoF ska ta fram utgör ett nästa steg i strategins riktning men med ett avgränsat fokus som en del i regeringens kraftsamling mot att förebygga att barn och unga dras in i kriminalitet.

Handlingsplanen ska huvudsakligen inriktas på att identifiera och utveckla arbetssätt och metoder för brottsförebyggande föräldraskapsstöd. Myndigheten ska bland annat lämna förslag på förebyggande och uppföljningsbara utvecklingsarbeten inom föräldraskapsstöd i kommuner som har områden vilka Polismyndigheten definierat som utsatta. Samverkan mellan myndigheter och andra organisationer som finns runt barn och unga i det brottsförebyggande arbetet kommer också att prioriteras i handlingsplanen.

Bakgrund till uppdraget

I augusti 2018 beslutade regeringen om en ny nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (S2018/04678). Strategins tyngdpunkt ligger på det universella stödet, det vill säga stöd som riktas till alla föräldrar, men omfattar även riktat stöd till föräldrar vars barn tillhör en riskgrupp eller har akuta problem. Ett tidigt preventivt stöd på universell nivå når många föräldrar och kan fånga upp familjer som kan behöva ett mer riktat stöd. Strategins målsättning är att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt.

Stöd i föräldraskapet är en av de viktigaste insatserna samhället kan göra för att undvika ojämlikhet och negativa utfall för barn och unga. Flera av de skyddsfaktorer som forskningen har identifierat som relevanta för normbrytande beteende relaterar till föräldrars förmåga till engagemang i barnets liv och att använda sig av de stödresurser som samhället har att erbjuda.

Genom tidiga och förebyggande insatser med stöd i föräldraskapet finns stora möjligheter att främja barns hälsa och utveckling samt motverka riskbeteenden som kan medföra att barn och unga dras in i kriminalitet. Sådana insatser är inte bara viktiga för individers välbefinnande och framtid utan också ofta samhällsekonomiskt lönsamma.

Handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd får sin grund i den nationella strategin

Via en inventering bland myndigheter, organisationer och forskare har vi utredare på MFoF skapat en bild av vad kan vara nödvändiga beståndsdelar i en kommande handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd. Det är dock viktigt poängtera att det är många fler komponenter än föräldraskapsstöd som kommer att behövas i detta arbete, även om det är vårt huvudsakliga fokus.

Det kommer att finnas behov av insatser på alla preventionsnivåer för att skapa ett heltäckande föräldraskapsstöd och den nationella strategins tre målområden kommer även här att vara centrala för att lyckas med ett hållbart och långsiktigt arbete. Vi behöver arbeta mer kunskapsbaserat, öka tillgängligheten och skapa en stödjande organisation som stöder samverkan, uppföljning och relevant resursfördelning.

Det vi utgår från är ett gemensamt avstamp i risk- och skyddsfaktorer, vilket innebär möjligheter att synliggöra att olika sociala problem kan ha gemensamma bakgrundsfaktorer.

Definition av föräldraskapsstöd samt förälder

Föräldraskapsstöd är enligt den nationella strategin aktiviteter och insatser som stärker relationen mellan barn och föräldrar samt stärker föräldrars upplevelse av sin föräldraförmåga att kunna vägleda och stötta sitt barn till utveckling och god hälsa. Flera av de skyddsfaktorer som forskningen har identifierat som relevant för normbrytande beteende, relaterar till föräldrars förmåga till engagemang i barnets liv och att använda sig av de stödresurser som samhället har att erbjuda.

Barnets rättigheter, ett jämställt föräldraskap och jämlikhet i hälsa är grundläggande och ska genomsyra alla insatser.

Definitionen av förälder skiljer sig mellan olika myndigheter, vilket även synliggörs i olika lagstiftningar och styrdokument. Här används exempelvis olika begrepp som vårdnadshavare, hemmet, bonusförälder, social förälder, omsorgsperson eller rättslig förälder. Utgångspunkten för denna samverkan ska vara det som är bäst för barnet samt att nå viktiga vuxna kring barnet, vilka även behöver erbjudas föräldraskapsstöd. De som ingår i ett föräldraskap kan vissa perioder under barnets uppväxt vara andra vuxna än barnets rättsliga förälder.

MFoF:s upplägg och genomförande av uppdraget under perioden 21.01.01 – 21.03.31

1. MFoF:s egna förberedelser inför uppdraget om brottsförebyggande föräldraskap och se synergier samt gemensamma utgångspunkter från nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd.
 2. Översyn av nationella strategier och policys som berör uppdraget brottsförebyggande föräldraskapsstöd samt följa och inhämta kunskap från Jämställdhetsmyndighetens, Socialstyrelsens och Brottsförebyggande rådets våldsförebyggande arbete.
 3. MFoF:s genomförande av dialogmöten som start på processen att inhämta kunskaper och erfarenheter hos de i uppdraget omnämnda myndigheterna. Dialogerna bygger på mål, syfte och de fem inriktningar som ingår i uppdraget samt pågående relaterat brottsförebyggande arbete inom berörda myndigheter.
 4. Dialoger med övriga aktörer kring kunskap och erfarenheter av arbetssätt och metoder som kan utveckla och berika uppdraget.
 5. Utifrån dialogerna gå vidare med att inventera internationell och nationell forskning samt praktik inom föräldraskapsstöd. Vidare initiera kontakter kring att identifiera och utveckla arbetssätt/metoder som ska ske i samarbete med relevanta forskningsmiljöer.
 6. Summering av delrapportering och dialog utifrån det fortsatta arbetet att ta fram en handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd.
-

Steg 1

MFoF har under januari och februari förberett en process med att se över den nationella strategin om ett stärkt föräldraskapsstöd och dess koppling till det nya uppdraget att skapa en handlingsplan för det brottsförebyggande föräldraskapsstödet. Det är viktigt att strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd och det arbete som hittills genomförts, fortsatt är en plattform för att utveckla ett framgångsrikt föräldraskapsstöd. Detta arbete ska nu byggas på med att utveckla ett brottsförebyggande stöd i föräldraskapet. MFoF:s egna förberedelser har skapat en "omramning" av uppdraget, vilket även varit en förutsättning för en givande dialog med övriga berörda aktörer.

Steg 2

Utifrån detta uppdrag har vi ytterligare fördjupat vår kunskap kring andra nationella målsättningar och strategier med kopplingar till föräldraskapsstöd, i synnerhet det som kan räknas som brottsförebyggande. Föräldraskapsstöd återfinns som insats inom flera områden i syfte att uppnå de målsättningar som satts upp exempelvis inom områden som barnets rättigheter, jämställdhet, folkhälsa och ANDTS-förebyggande arbete.

MFoF har sedan tidigare även i en genomgång sett att Nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd, har tydliga kopplingar till regeringens brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott (skr 2016/17:126), som syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i hela samhället, samt i en tilläggsrapport även mer inriktat på prioriterade områden.

MFoF har även haft dialog med Jämställdhetsmyndigheten och Socialstyrelsen kring våldsförebyggande uppdrag

Steg 3

MFoF har därefter, under mars månad, genomfört dialogmöten med de myndigheter som omnämns i uppdraget för att se och spegla uppdragets omfattning och innehåll. Dessa möten utgick från uppdragets fem huvudsakliga inriktningar samt föregicks av att skapa dialogunderlag som var relevanta till myndigheternas kunskaps- och verksamhetsområden. Denna första omramning skapade ytterligare och bredare kunskap från de berörda aktörerna. I nuläget har MFoF:s utredare inom föräldraskapsstöd haft dialogmöten med samtliga omnämnda aktörer: Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Delegationen mot segregation, Folkhälsomyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, Myndigheten till stöd för trossamfund, Statens skolverk och Socialstyrelsen.

Steg 4

Ytterligare ett antal dialogmöten har hållits tillsammans med aktörer vi ser som viktiga att ta med i denna inventering av kunskap och erfarenhet inom området. Därför har en ytterligare dialog genomförts med Polismyndigheten, vilka MFoF ser som en viktig aktör, med specifik operativ kunskap, i synnerhet utifrån segregerade och särskilt utsatta områden.

Dialogmötet med Skolverket och Socialstyrelsen utvidgades även med information kring TSI: tidiga samordnade insatser, vilket är ett uppdrag där MFoF ingår i referensgruppen. TSI har även fått ett utökad uppdrag med koppling till brottsförebyggande perspektiv. Inom det uppdraget ska också särskilda insatser riktas mot riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden samt barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

MFoF har även bjudit in ett antal berörda civila aktörer till dialog som kommer att genomföras den 20 april.

Länsstyrelsernas nätverksträffar med regionala samordnare inom föräldraskapsstödet är prioriterade för MFoF och vi deltar därför kontinuerligt. Vid dessa träffar inhämtar vi viktig information från regionala och lokala aktörer som erbjuder föräldraskapsstöd. Vid senaste nätverksträffen fördes dialog om brottsförebyggande föräldraskapsstöd. Länsstyrelsernas samordnare kommer att ha en mycket viktig roll i att informera/identifiera metoder och arbetsätt som de ser på regional nivå samt stödja MFoF i spridning och implementeringsarbete.

Steg 5

MFoF har sedan hösten 2018 skapat en referensgrupp av ledande forskare inom föräldraskapsstöd utifrån uppdraget med den nationella strategin om ett stärkt föräldraskapsstöd. På nästa möte den 28 april kommer det nya uppdraget kring handlingsplan för det brottsförebyggande föräldraskapsstödet att diskuteras. MFoF kommer lyssna in hur forskarna föreslår att vi går vidare med uppdraget att ta fram kunskapsinhämtning och forskning samt praktik inom föräldraskapsstöd som bedöms ha förebyggande effekter avseende ungdomskriminalitet

MFoF har varit i kontakt med Henrik Andershed som är professor och forskare inom psykologi och kriminologi. Han leder en forskningsgrupp inom området och är mycket intresserad av uppdraget om brottsförebyggande föräldraskapsstöd. Henrik uppger att han kan vara med i en referensgrupp och bidra med sina erfarenheter för att stärka upp uppdragets brottsförebyggande perspektiv.

I vår kontinuerliga samverkan med länsstyrelserna har MFoF under 2019/2020 tagit fram kunskapsmaterial med koppling till föräldraskapsstöd, för att bemöta de behov yrkesverksamma och beslutsfattare har uttryckt. Dessa ser vi kan vara användbart i uppdraget.

Steg 6

Detta är MFoF:s förslag och första steg att ta fram en handlingsplan som har sin grund i den nationella strategin om ett stärkt föräldraskapsstöd, men med ett avgränsat fokus, som en del i regeringens kraftsamling mot att förebygga att barn och unga dras in i kriminalitet.

MFoF vill utifrån uppdragets fem prioriterade inriktningar kort sammanfatta det fortsatta arbetet att ta fram en handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd.

Identifiera och utveckla arbetsätt/metoder för brottsförebyggande föräldraskapsstöd, både för universellt och riktat stöd. Arbetsätten ska syfta till att minska riskerna för att barn och unga i riskmiljöer dras in i kriminalitet.

Ett universellt föräldraskapsstöd som erbjuds till alla föräldrar under barnets hela uppväxt är grundläggande i det förebyggande (preventiva) arbetet. Föräldraskapsstödet måste finnas på de arenor där föräldrarna är, med ett stort utbud av olika arenor och många aktörer. Föräldraskapsstödet ska upplevas inkluderande och inte stigmatiserande. I det universella stödet kan aktörer tidigt uppmärksamma familjer som behöver extra stöd och koppla på ett mer riktat stöd på selektiv och indikerad nivå. Det riktade stödet ska vara evidensbaserat, det vill säga att de program och metoder som erbjuds i det brottsförebyggande arbetet ska ha påvisad effekt.

MFoF behöver vidare följa, inventera studier och uppföljningar, i synnerhet i riskområden kopplat till socioekonomisk utsatthet och risk för kriminalitet utifrån olika målgrupper. Det är betydelsefullt vem eller vilken aktör som ger insatsen där samverkan och samordning behövs för att rikta samt komplettera stödet från olika samhällsaktörer. Viktigt att även identifiera kunskapsluckor kring brottsförebyggande föräldraskapsstöd, samt inventera behov i olika grupper, framförallt med ett barnrättsperspektiv, samt hur stödet ska tillgängliggöras.

Kunskapsinhämtning av internationell och nationell forskning samt praktik inom föräldraskapsstöd som bedöms ha förebyggande effekter avseende ungdomskriminalitet

I MFoF:s dialoger med berörda myndigheter framfördes behovet att utveckla och definiera tydligare behovet av att via extern aktör kartlägga risk- och skyddsfaktorer för barn och unga. Detta bör ske specifikt utifrån ett "brottsförebyggande föräldraskapsstöd" samt fokus på att fortsatt följa upp stödet på behandlingsinriktat indikerad-, selektiv- och universell nivå samt dess målgrupper.

MFoF kommer inom kort att genomföra ett möte med sin referensgrupp forskare samt H. Andershed för att diskutera prioriteringar inom forskning som utvecklar uppdragets brottsförebyggande perspektiv. Detta för att inventera program och metoder som utifrån främst selektivt stöd via olika aktörer identifierat riskgrupper och erbjuda riktat stöd som är evidensbaserat och har visat ge effekt.

Identifiera hur metoder, arbetssätt och kunskap kan spridas till relevanta aktörer samt implementeras, följas upp och utvärderas.

I landet finns idag ett flertal metoder, arbetssätt och program som fungerar bra och som aktörerna upplever ger resultat. En svårighet som många kommuner och regioner upplever är att mäta effekter på lång sikt samt kontinuerlig uppföljning och kvalitetssäkring. Sverige har 290 kommuner och 21 regioner, alla med olika förutsättningar och möjlighet att arbeta strukturerat med föräldraskapsstöd.

MFoF har påbörjat ett arbete tillsammans med extern part där vi undersöker vad kommuner och regioner önskar för stöd. Detta för att kunna mäta effekter och följa upp arbetet över tid, vilket behövs för att kunna arbeta kunskapsbaserat. I handlingsplanen kommer vi lägga stor vikt på att sprida metoder och arbetssätt samt föreslå verktyg för hur kommuner och regioner implementerar dessa metoder, mäter effekter samt hur de kan göra uppföljningar och kvalitetssäkringar över tid.

Identifiera metoder att följa i vilken utsträckning föräldraskapsstöd når boende i områden med socioekonomiska utmaningar och i vilken utsträckning föräldraskapsstödet motsvarar behoven.

Inom detta område kommer fokus ligga på att tillsammans med berörda aktörer ta fram exempel på framgångsrikt arbete med samordnade preventionsinsatser där föräldraskapsstöd kan vara en viktig insats eller till och med ha en avgörande betydelse. I synnerhet gäller detta socioekonomiskt utsatta och segregerade områden, där behovet hos invånare också är att uppleva sig inkluderad i samhället.

Det är synnerligen av vikt att tidigt involvera föräldrar. I ett tidigt skede få en samordning lokalt där mödra- och barnhälsovård, öppna förskolor samt via exempelvis familjecentraler, tillgängliggöra arenor redan för blivande föräldrar samt de första åren då denna kontakt grundläggs.

En tidig positiv kontakt ökar möjlighet för stöd till alla som ingår i ett föräldraskap, men i synnerhet fokusera på ett samordnat riktat stöd med målgruppsanpassade arbetssätt och metoder, vilket kan skapa resurser så unga klarar skolgång och kan avsluta gymnasium.

Samhällsaktörer behöver, med hjälp av myndigheter, kartlägga och ta fram kunskap och statistik relaterat till området som berör de boende. Här finns behov att redovisa underlag för socioekonomi, utbildningsnivåer, möjlighet till att komma in på arbetsmarknaden, åldrar och familjekonstellationer, (samt trångboddhet). Uppmärksamma befintliga arenor för att nå ut med föräldraskapsstöd samt via civil sektor synliggöra specifika arenor utifrån kultur och föreningsliv kopplat till exempelvis musik, idrott eller friluftsliv för att nå alla boende i området. Här kan det i första hand vara viktigt nå nyinflyttade i området och de som är nyanlända kring ett föräldraskap i Sverige.

Slutligen är det viktigt att ha ett tydligt barnrättsperspektiv, där synsättet vilar på att barn inte är kriminella, men i vissa pressade situationer kan göra kriminella handlingar. Därför är det i dessa områden särskilt noga att samhällsaktörer gör barnen delaktiga, barns berättelser och barnets problembeskrivning hamnar tyvärr ofta i skymundan.

Lämna förslag på förebyggande och uppföljbara utvecklingsarbeten inom föräldraskapsstöd i kommuner som har områden vilka Polismyndigheten definierat som utsatta.

Utmaningen i dessa områden är att stärka alla aktörers mobilisering och i detta fall inkludera och mobilisera alla i ett föräldraskap. Vidare öka medvetenhet om hur vi skapar goda samtal och dialoger med de som tänker samt tycker olika i andra frågor, men ändå hålla fokus på det som förenar istället på det som särskiljer, vi kan också nyttja likheterna som styrkor samt starta en god dialog

- Ett gemensamt mål även i ett utsatt område, är att samtliga aktörer oavsett tillhörighet, vill skapa bra uppväxtvillkor för sina barn, och har stort fokus på familjen

Våldpreventiva insatser är också prioriterade då våld kan gå i flera led och våldet behöver motverkas främst via att stoppa och förebygga mäns och killars våld, men även att motverka segregation. Här gäller att stärka och utveckla arbetet med våldpreventiva insatser på lokal och regional nivå

Utgångspunkten i dessa utsatta områden är fortfarande att föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt, samt att även i dessa områden fortsätta trycka på att föräldraskapsstödet utgår främst från befintliga strukturer och arenor, men kompletteras med mer uppsökande verksamhet från aktörer som verkar riktat mot barn och unga, samt deras föräldrar.

Avslutningsvis är denna sammanfattning ett första steg i processen för MFoF att ta fram en handlingsplan för ett brottsförebyggande föräldraskapsstöd som ska innehålla övergripande mål, tidsatta åtgärder för att nå målen och en plan för uppföljning. MFoF ska vidare i handlingsplanen identifiera och utveckla arbetsätt samt metoder för brottsförebyggande föräldraskapsstöd.